

فرهنگ اصطلاحات فانوس

عربی - فارسی

دکتر قادر قادری
استاد ارشد دانشگاه پیام نور

نور

قادی، قادر، ۱۳۵۷ -

رهنگ اصطلاحات فانوس عربی - فارسی

تبریز: نشر احسان، ۱۳۹۵.

۶۰ ص. شابک: ۱-۱۵۷-۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸

وحدت فہست نویسی: فیفا

یادداشت: فارسی - عربی.

موضوع: زبان عربی - واژنامه‌ها - فارسی -

واژنامه‌ها - عربی

رده بندی کنگره: ۱۳۶۵ / ۳۶ / ف۲ق۱۶ PJ

رده بندی دیویی: ۴۹۲

شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۶۶۷۶

فرهنگ اصطلاحات فانوس

ترجمه - فارسی

مؤلف: آذر قاسمی

ناشر: نشر اسرار

چاپخانه: چاپ مهر

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۹-۱۵۷-۱

مقدمه مؤلف

حمد بی‌حد و آبرو، مقدس خداوند قادر و توانا که به بنده‌ی فقیر و ناتوان خویش توفیق عنایت فرمود تا آستین همت را بالا زده و در راه خدمت به علم و فرهنگ این آب و خاک، و دوستداران و شیفتگان زبان و ادبیات عربی گامی کوچک بردارم، و فرهنگ اصطلاحات معاصر فانوس را به پیشگاه آنان تقدیم نمایم. طرح اولیه‌ی این فرهنگ در بینا و همزمان با تحصیل در دانشگاه بیروت ایجاد شد. و با ورود به دانشگاه پیام نور، تدریس دروس فن ترجمه، آزمایشگاه و مکالمه، نیاز به فرهنگی که بتواند تا حدودی نیاز استاد، دانشجویان، مترجمان، اهل فن و علاقمندان به دو زبان عربی و فارسی را برطرف کند، و در یافتن معادل اصطلاحات رایج فارسی در حوزه‌های مختلف علمی، ادبی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، ورزشی، نظامی، مطبوعاتی و... به آنان کمک نماید، ضروری به نظر آمد. نکته‌ی قابل توجه دیگری که در این باب باید به آن اشاره نمود این است که در دهه‌های اخیر انبوهی از اصطلاحات و کلمات تازه در زبان عربی پدید آمده است، و دستیابی به معادل صحیح و مقبول برای این اصطلاحات هر روز بیش از پیش ضروری‌تر می‌نماید، و همین امر مرا بر آن داشت تا در صدد چاپ این اثر بپردازم.

شیوه‌ی نگارش فرهنگ

۱. واژه‌های این فرهنگ از روزنامه‌های لبنان از قبیل النهار، الشرق، السفير، اللواء، الأنوار، البیرق، الأمان، و مجله‌ی مفید و معنوی «منبر الداعیات»، نیز شبکه‌های مختلف ماهواره‌ای و سایت‌های متنوع اینترنتی جمع‌آوری شده، و این امر سیب شده است که دامنه‌ی اصطلاحات آن وسیع، متنوع و کاملاً جدید باشد. هم‌چنان که از روزنامه‌های الوفاق و الکیهان العربی نیز که در داخل کشور منتشر می‌شوند، بهره‌گیری شده است.

۲. در گنجینه‌ی اصطلاحات موجود در این فرهنگ فقط به انتخاب واژه‌های سیاسی و ادبی اکتفا نشده است، بلکه هزاران واژه در زمینه‌های مختلف پزشکی، ورزشی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نظامی، و... جمع‌آوری شده است، تا علاقمندان بتوانند اصطلاحات تازه‌ای را که در دیگر فرهنگ‌ها یافت نمی‌شود، به راحتی بیابند.

۳. در پاره‌ای از موارد، برخی از اصطلاحات در قالب ساختار مصدری بکار رفته‌اند، که با توجه به نیاز مترجم و نویسنده، آژان خرد باید نسبت به تغییر آن ساختار و تبدیل آن به ساختار مورد نظر، اقدام نمایند. مانند اصطلاح: «صَبَّ الرِّیْتُ عَلَى النَّارِ» شعله‌ورتر ساختن آتش / دمیدن در آتش، که مترجم، و یا نویسنده خود باید در صورت نیاز، این ساختار را به ماضی یا مضارع تغییر دهد، مثلاً بگوید: «صَبَّ الرِّیْتُ عَلَى النَّارِ» بنزین بر آتش ریخت، و یا «يَصُبُّ الرِّیْتُ عَلَى النَّارِ» آتش را شعله‌ورتر می‌سازد.

۴. در پاره‌ای از موارد، یک اصطلاح بیشتر به صورت «جمع» استعمال گردیده است، مانند استعمال اصطلاح: «المَشَارِیْعُ الصَّنَاعِیَّةُ»، «المَشَارِیْعُ الإِنْمَائِیَّةُ»، «المَشَارِیْعُ الإِسْتِثْمَارِیَّةُ» و... در چنین حالتی، استعمال آن اصطلاح به صورت مفرد، به مخاطب محوّل گردیده است، و در صورت نیاز

خود باید آنها را به «مَشْرُوعٌ صِنَاعِيٌّ»، «مَشْرُوعٌ إِنْمَائِيٌّ»، و «مَشْرُوعٌ إِسْتِثْمَارِيٌّ» تبدیل نماید.

۵. در پاره‌ای از موارد اصطلاح مورد نظر که به صورت مفرد بکار رفته، به ساختار جمع آن نیز اشاره شده است، و در برخی موارد که اصطلاحی به صورت جمع استعمال شده، به ساختار مفرد آن نیز اشاره شده است، مانند: بَوْرَةٌ، تَوَثَّرَ، ج: بَوْرٌ، کانون ناآرامی، «الرَّابِطُ، ج: الرِّوَابِطُ: پیوند/ لینک»، «السَّخْلِيَّةُ، ج: السَّخْلَايَا: ترکش»، «المَطْبَعَةُ، ج: المَطْبَعَاتُ: دست‌انداز/ ناهمواری/ چاله‌چول / سبیل‌گیر»، و مانند: «اللافتات، مف: اللافتَةُ: پلاکاردها»، «المَصَارِفُ السُّوْمَرِيَّةُ، مف: المَصْرِفُ: بانک‌های دولتی»، «المَطَابِعُ، مف: المَطْبَعَةُ: چاپخانه‌ها».

۶. در این فرهنگ با اصطلاح‌های و به‌رو می‌شویم که هم به صورت جمع مکتسر و هم به صورت جمع مفنش‌ترین آنها را به کار برد، در صورتی که اصطلاحی به صورت جمع مؤنث بکار رفته باشد و یا برعکس، استعمال صورت دیگر آن اصطلاح به خواننده‌ی گمنام مرحول شده است. برای نمونه اصطلاح «المَشَاكِلُ العَائِلِيَّةُ» را می‌توان به صورت «الشَّكَلَاتُ العَائِلِيَّةُ» نیز به کار برد.

۷. ترتیب واژگان این فرهنگ بر اساس ریشه‌ی کلمات است. چرا که ریشه‌یابی واژگان برای خیل کثیری از مشتاقان زبان و ادبیات عربی، داری دشوار است. حال آن که یافتن اصطلاحات عربی بر اساس همان شکل و قیافه‌ی ظاهری واژگان برای علاقمندان در سطوح مختلف امری سهل و آسان است.

۸. اعراب و حرکت‌گذاری کلمات عربی و فارسی -هرجاکه نیاز تشخیص داده شده باشد- به دقت مورد توجه قرار گرفته است، تا در قرائت دقیق و تلفظ صحیح کلمات هیچ مشکلی برای خواننده به وجود نیاید.

۹. در مواردی که اصطلاحی به صورت جمع به کار رفته است، هر جا که احساس نیاز شده باشد، به مفرد آن نیز اشاره شده است، مانند: «أَرْيَاف، مف: ريف»، «الْأَسَابِيعُ الْقَادِمَةُ، مف: الْأُسْبُوعُ الْقَادِمُ».

۱۰. در موارد زیادی، یک اصطلاح، هم به صورت مفرد و هم به صورت جمع به کار رفته است، علت این کار، استعمال رایج و فراوان آن اصطلاح به صورت جمع و مفرد می باشد، مانند: «إِسْتِمَارٌ مُرِيعٌ»، «إِسْتِمَارٌ صِنَاعِيٌّ» و «إِسْتِمَارَاتٌ لِمَا لَمْ يَكُنْ الْأَجَلُ» و «إِسْتِمَارَاتٌ مُشْتَرَكَةً».

۱۱. در بسیاری از موارد، اصطلاحاتی با ساختار مذکر به کار رفته اند، مانند: «الْمَحْظُوظُ»: خوب، شایسته، «الرَّئِيسُ الْمَخْلُوعُ»: رئیس جمهور برکنار شده، و «أَمِينُ الْمَحْظُوظَاتِ»: نگهبان، مسؤول آرشیو، در چنین حالتی و با توجه به نیاز مخاطب به ساختار مؤنث باید خود نسبت به ایجاد ساختار مؤنث و مورد نیاز، اقدام نماید.

۱۲. میزان در استفاده از «ال تعریف» همان حالتی است که اصطلاح مدّنظر با آن حالت در مطبوعات و رسانه ها اشتهرار دارد، و در ترجمه ای آن نیز معرفه و نکره بودن کلمه لحاظ نشده است. مثلاً در ترجمه اصطلاح «الابتسامَةُ الصادقة» که همراه با «ال تعریف» آمده است گفته اند: «صادقانه، و در ترجمه ای اصطلاح «إِتِّجَاعٌ جَدِيدٌ» که بدون «ال تعریف» آمده است نگفته ایم: رویکردی تازه- رویکردی نوین، بلکه گفته ایم: رویکرد تازه- رویکرد نوین، به گونه ای که معرفه یا نکره بودن اصطلاح تأثیری در ترجمه ای آن نداشته است.

۱۳. ساختار برخی از اصطلاحات موجود در این فرهنگ معمولاً به صورت جمع استعمال می شود، اما گاهی اوقات در ترجمه ای آنها، جمع بودن لحاظ نمی گردد. مثلاً در ترجمه ای اصطلاح «الْأَجَوَاءُ الْمُتَوَرَّةُ» گفته شده است: «فضای متشنج»، نه «فضاهای متشنج». و یا در ترجمه ای اصطلاح «أَخَذُ

الْعَيْنَاتِ» گفته شده است: نمونه برداری، نه نمونه برداری‌ها. و یا در ترجمه‌ی اصطلاح «إِنْجِرَافَاتُ أَرْضِيَّةٍ» گفته شده: رانش زمین، نه رانش‌های زمین.

۱۴. در این فرهنگ به صورت وافر با اصطلاحاتی مواجه می‌شویم که در زمینه‌ای خاص کاربرد دارند، در این حالت، حوزه‌ی مورد استعمال را در داخل پرانتز مشخص کرده‌ایم، مانند: «إِنْزَالُ الرُّبَّةِ»: پایین آوردن درجه و رتبه (نظامی)، «الْبَيْتُ الْمُتَقَدَّمُ»: جستجوی پیشرفته (کامپیوتر)، «رَجُلُ الْحِطِّ»: خط نگهدار (فوتبال)، «أَبْسُ السَّاطِ»: رئیس تشک (کشتی)، «سِرُّ اللَّيْلِ»: رمز شب / اسرار شب، نام عبور شبانه (نظامی).

۱۵. در این فرهنگ با کلمات و اصطلاحاتی مواجه می‌شویم که می‌توان آنها را در موقعیت‌های مختلف به کار بُرد، در این حالت با قرار دادن علامت [...] این امکان به مخاطب داده شده است تا به دلخواه خود، معانی مورد نظر را جایگزین سازد، مانند: «أَشْرَبُ مُقَابَلَةً مَعَ [...]»: مصاحبه کرد با [...]. «إِحْتِجَاجاً عَلَى [...]»: در اعتراض به [...]. «أُذِنْتُ إِلَى [...]»: منجر شد به [...]. / به [...] انجامید، «إِزْتَقَى الْعَرْشَ سَنَةً [...] مَالٍ [...]»: به سلطنت رسید / سال [...] بر کرسی حکومت نشست. در مثال اول حوازه‌ی مختار است بر حسب نیاز خویش، جای خالی را کامل نماید و بگوید: «أَجْرِي مُقَابَلَةً مَعَ فَنَاءِ الْجَزِيرَةِ الْقَضَائِيَّةِ» یا شبکه‌ی ماهواره‌ای الجزیره مصاحبه کرد، یا بگوید: «أَجْرِي مُقَابَلَةً مَعَ صَحِيفَةِ الْوَفَاقِ» (با روزنامه‌ی الوفاق مصاحبه نمود) و... و یا در مثال آخر باز خواننده می‌تواند سال مورد نظر را بر حسب متن خویش جایگزین سازد.

۱۶. کلیه‌ی اصطلاحات عربی به صورت درست و بُلَد نوشته شده‌اند.

همچنان که قبلاً نیز گفته شد، این فرهنگ برای تمامی دوستداران زبان عربی، به ویژه دانشجویان گروه زبان و ادبیات عربی، الهیات و معارف اسلامی، طلاب

حوزه‌های علمیه، مترجمان حوزه‌های ادبیات عربی و فارسی، و کسانی که به عنوان بازرگان و یا توریست به کشورهای عربی سفر می‌کنند، مفید و قابل استفاده است. در خاتمه از مساعدت و همکاری دختر عزیزم فائزه قادری که در تصحیح اغلاط تایپی این اثر به من کمک نمود، تشکر می‌نمایم. همچنین قدردان الطاف برادر عزیزم ارجمند جناب آقای عثمان ایزدپناه هستم که زحمت بازخوانی و تصحیح حروف «آ»، «ا»، «ب» و «ت» را بر عهده گرفتند، و از خدای متعال خواستارم که به ایشان پاداش خیر دهد.

و از آنجا که کمال خلق از آن خداست، و هیچ اثری به جز کلام او خالی از عیب و نقص نیست، شایسته است از راهنمایی و یادآوری‌های اساتید، اهل فن، و تمامی خوانندگان عزیزم، از هر طرفی، طرف کردن اشکالات و کاستی‌های موجود در این اثر، کمال تقدیر و امتنان را درم. ما توفیق ولا اعتصامی الا بالله.

دکتر قادر قادری